

УДК 636.8:546.36.004.12(457.42)

Котелевич В.А. – к. в. н., доцент

Житомирський національний агроекологічний університет

РОЛЬ КРОЛІВНИЦТВА У РОЗВИТКУ МАЛИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЯК ФАКТОРА СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ НА САМОЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ

Актуальність. Питання забезпечення людей екологічно чистими продуктами має першочергове значення. Адже безпека та якість харчових продуктів і продовольчої сировини є одним з основних факторів, що забезпечують здоров'я населення і збереження його генофонду.

Беручи до уваги вищенаведене, було проведено аналіз літературних джерел і визначено актуальність проблеми кролівництва у вирішенні цього питання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Кролівництво, поза сумнівом, залишається однією із найперспективніших галузей українського тваринництва. Кролики – це не лише легкозасвоюване дієтичне м'ясо, але й прибутковий бізнес, оскільки кролики мають короткий цикл відтворення, стрімке збільшення живої маси та невибагливі до кормів.

Крім того, у кролятині дуже мало солей натрію і холестерину, що робить її незамінною складовою дієтичного харчування. Це біле м'ясо і білку в ньому значно більше, ніж у баранині, яловичині або свинині (на 22–23 %). Кролятина засвоюється на 90%, а білок яловичини – лише 60 %. Білок кролячого м'яса характеризується сприятливим фізіологічно узгодженим співвідношенням незамінних та замінних амінокислот. У кролятині є усі незамінні амінокислоти. До того ж у окороку і поперековій частині більше триптофану, валіну, метіоніну, цистину, гістидину, треоніну, а у м'язах лопатки, спини і грудної частини тушки – аргініну, фенілаланіну. Важливість вмісту незамінних амінокислот у продуктах харчування людини пояснюється їх функціями в організмі. Так, валін бере участь у функціонуванні центральної нервової системи, підтримує м'язовий тонус, фенілаланін та тирозин допомагає у синтезі гормонів тироксину й адреналіну. метіонін та цистин контролюють обмін сірки, стимулюють процеси метилювання при синтезі креатину та адреналіну. М'ясо кролів перевершує також майже всі види м'яса за вітамінним і мінеральним складом.

Мета досліджень. Відродити кролівництво для малих форм господарювання як фактора соціально-економічної стабільності сільських територій та самозайнятості населення і удосконалення навчального процесу та наукових досліджень студентами факультету ветеринарної медицини Житомирського НАЕУ.

Результати дослідження та їх обговорення. Разом з чоловіком, доцентом

Федотовим В.С., започаткували власне приватне господарство в селі Глибочиця Житомирського району у 2001 році. Упродовж 2001–2016рр. утримували різні по-

роди кролів: каліфорнійська скоростигла, новозеландська біла, радянська шиншила, сірий велитень, фландр (бельгійський велетень), полтавське сребро, помесі цих порід в першому поколінні.

Студенти-дипломники провели комплексну ветеринарно-санітарну експертизу на кафедрі паразитології, ветсанекспертизи та зоогігієни Житомирського НАЕУ, яким допомагали їх колеги. Крім того, були сформовані групи кролів різновікові в потерпілих внаслідок аварії на ЧАЕС районах Житомирської області і визначено вміст радіонуклідів в кролятині в умовах радіологічного відділу обласної СЕС м. Житомир на гамма-спектрометрі СЕГ-001, АКП-С №08300, бета-спектрометрі СЕБ-01-70 №29-94. Якість м'яса тушок досліджуваних кролів визначали шляхом анатомічного розділу та проведенням комплексної ветеринарно-санітарної експертизи. Крім типових ветеринарно-санітарних показників якості м'яса тварин, ми використали спеціалізовані для кролівництва допоміжні критерії оцінки м'ясних характеристик кролів. Це показники, що визначаються зажиттєво: обхват за лопатками (см), ширина попереку (см), довжина тулуба (см), індекс збитості (обхват за лопатками, поділений на довжину тулуба й помножений на 100 %), а також ті, що визначаються після забою – площа мускульного очка (площа перерізу м'язів в ділянці 4-го поперекового хребця, см²). Анатомічний розділ тушок кролів проводили за загальноприйнятою методикою.

Визначення органолептичних показників м'яса кролів шляхом сенсорного аналізу якості тушок та дослідження відвареного м'яса і бульйону за 5-бальною шкалою за загальноприйнятими методами. Отримані результати оброблено статистично за методикою Microsoft Excell–2003.

Проведеними дослідженнями встановлено, що у вирішенні проблеми дієтичного, повноцінного харчування населення, особливо дітей та людей похилого віку, в екологічно небезпечних умовах довкілля кролятина повинна займати провідне місце. Адже вміст радіонуклідів в кролятині дуже низький. Питома активність м'яса кролів чотиримісячного віку була на рівні $<1,9 \pm 0,47$ Бк/кг за вмістом ¹³⁷Cs та $3,7 \pm 0,88$ Бк/кг за вмістом ⁹⁰Sr. У м'ясі дорослих кролів ці показники відповідно становили $4,8 \pm 0,46$ Бк/кг та $6,2 \pm 1,2$ (при нормі 200 і 20 Бк/кг). У порівняльному аспекті м'ясо чотиримісячних кролів каліфорнійської скоростиглої м'ясної породи має більш високі органолептично-дегустаційні показники, ніж у дорослих. За смаком, соковитістю, кольором та ароматом загальний середній бал складав: шийно-грудні м'язи – 4,3 бала, попереково-тазові – 4,7 бала, тоді як цей показник у дорослих тварин відповідно становив 3,6 та 3,8 бала. Індекс збитості у самців каліфорнійської скоростиглої породи в чотиримісячному віці складав 74,9%, а у дворічних – 86,2%. Забійний вихід відповідно – 49,2% і 44,2%, вихід чистого м'яса – 82,0% та 81,8%. У тушках кролів, які вирощувалися у фермерському господарстві, благополучному за інфекційними та інвазійними захворюваннями, патологоанатомічні зміни відсутні.

Результати досліджень апробовані на науково-практичних конференціях, журналах «Ветеринарна медицина України», у міжнародних виданнях та у 2013 році

на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт наукова робота студентки Невмержицької М.А. «Ветеринарно-санітарна експертиза і ветеринарно-санітарна оцінка м'яса кролів, вирощених у потерпілому внаслідок аварії на ЧАЕС Коростенському районі Житомирської області» зайняла 3 місце. Слід зазначити, що коли ми починали цю справу, було вивчено звітну документацію, з якої встановлено, що кролівництво в Житомирській області було занедбано. Натомість зараз воно повністю відроджене.

Розроблено організаційно-виробничі положення і основні параметри створення малих приватних підприємств для людей, для яких підсобні кролівничі господарства можуть стати потужною формою поповнення особистого бюджету. За модуль було взято структуру із 16 кролематок з молодняком, включаючи основних самців та відгодівельне поголів'я. У структурі поголів'я на початку першого року функціонування кролеферми кролематки становитимуть 80–85 %, самці – 15–20 %. Беремо до уваги, що відтворювальна здатність кролематок спеціалізованих м'ясних порід (каліфорнійська скоростигла і полтавське сrebro) забезпечує за рік вихід ділових кроленят від 24 до 30 голів при триразовому окролі (8–10 за один окріл). Це дає змогу отримати 48–60 кг м'яса в рік від однієї кролематки при забої молодняку в чотиримісячному віці. Проведені розрахунки витрат на створення кролеферми показали, що вони окупуються у першому році її функціонування.

Встановлено, що організація і функціонування невеликих приватних кролеферм, орієнтованих на кролів спеціалізованих м'ясних порід, є економічно прибутковою справою. Перше грошове повернення від моменту придбання тварин починає надходити вже за півроку. Менше, ніж за рік окупуються всі вкладені кошти.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

1. Питома активність м'яса кролів чотири місячного віку була на рівні $<1,9 \pm 0,47$ Бк/кг за вмістом ^{137}Cs та $3,7 \pm 0,88$ Бк/кг за вмістом ^{90}Sr . У м'ясі дорослих кролів ці показники відповідно становили $4,8 \pm 0,46$ Бк/кг та $6,2 \pm 1,2$ (при нормі 200 і 20 Бк/кг).

2. За рівня прибутковості у 120 %, враховуючи високу біологічну цінність кролятини, низький рівень накопичення радіонуклідів, дефіцит кролятини на м'ясному ринку України, малу енерго-, праце- та кормоемність, кролівництво може стати у ряд малих форм господарювання як фактор соціально-економічної стабільності сільських територій та самозайнятості населення.

3. Організація виробничих дослідів, експериментальні дослідження в умовах кафедри, оформлення дипломних робіт, публікацій, участь у науково-практичних конференціях студентів факультету ветеринарної медицини Житомирського НАЕУ значно покращує навчальний процес та удосконалює їх науковий рівень.

Подальші дослідження будуть спрямовані на вивчення питання органічного виробництва м'яса кролів.